

LITERKA

KVĚTEN 2015

Vážení čtenáři Literky,

jistě jste si v minulých letech všimli, že jedna květnová sobota bývá pro návštěvníky muzeí a galerií poněkud netradiční. A to díky své otevírací době, kdy se brány paměťových institucí otevírají v pozdním odpoledni a zavírají se přesně o půlnoci. Kromě toho, že se jedná o výjimečně dobrodružnou noční návštěvu, vychází se tak vstříc i návštěvníkům, v nichž převažuje soví živel. Snad je to kompenzace za skřivančí brzká vstávání do práce. Snad je to dáno i tím, že většina dospělých je sice v jádru sovou, ale okolnosti ji přinutí stát se skřivanem. Proč by se jinak objevovalo čím dál větší množství nadšenců, kteří se do svých aktivit pouští až po setmění? A nemám tím na mysli zrovna kriminální živly, ale organizátory kulturních akcí — zmiňovanou Muzejní nocí počínaje, Nocí literatury konče. Dokonce i téma letošního ročníku básnické soutěže Brněnská sedmikráska zní Brno v noci a ani loutky v našem Památníku „nikdy nespí“. Přeučované sovy se však nekoncentrují pouze v kultuře, jak by se na první pohled mohlo zdát. Sama jich na cestě do práce potkávám mnoho. Poznáváme se navzájem podle klimbání v ranním vlaku, nepřítomných pohledů a zpožděných, poněkud zmatených, ještě ospalých odpovědí na otázky (ale sova přeúčovaná na skřivana po ránu obvykle zarputile mlčí). Muzejní noc je však milosrdná ke všem. Jak ke skřivanům, protože začíná dostatečně brzy, tak k sovám, neboť končí dostatečně pozdě. Nezáleží tedy na tom, ke kterému táboru se hlásíte. V Památníku písemnictví budete vítáni v sobotu 16. května netradičně mezi 18. a 24. hodinou. Nezapomeňte, že se k nám dostanete linkou D z České ulice v Brně.

*Příjemné čtení Vám přeje a na setkání s Vámi se těší
Petra Pichlová*

Verše měsíce května

Antonín Přidal: Pálení čarodějnic (úryvek)

Večer před prvním májem
vozí se k rybníku zlámané sáně,
umrzlé haluze, práchnivé ploty,
hranice roste a měsíc je úplný.

Pak věnce z pohřbů podzimních
rozkvetou ohnivě, naposledy,
a změkklé nebe nad nimi
přihořívá.

NEJBLIŽŠÍ AKCE PAMÁTNÍKU PÍSEMNICTVÍ NA MORAVĚ

6. května, 17 hodin, vernisáž výstavy *Na každou nemoc roste bylina*

Představení historických herbářů a dobové bylinné a lékárenské literatury, lidového léčitelství, klášterního bylinkářství, čajů, elixírů, potravinových doplňků... (Ve spolupráci s Muzeem v Ivančicích.)

16. května, 18—24 hodin, *Muzejní noc*

Během noci vystoupí skupina Bezobratři, která se inspiruje lidovou hudební tradicí a v roce 2010 získala cenu Anděl za nejlepší album v žánrové kategorii World music. V programu rajhradské muzejní noci nebude chybět ani světelná barokní instalace v rajské zahradě, představení klášterního vinařství, bylinných likérů a ukázka kovářského umění.

20. května, 9 hodin, *symposium Host do domu — Literát versus redaktor*

Symposium začne v 9 hodin komentovanou prohlídkou výstavy *Host do domu*, pokračovat bude besedou s pamětníky z redakce časopisu, dobovými přispěvateli i zástupci současných literárních časopisů.

20. května, 17 hodin, vernisáž výstavy *Na návštěvě u nakladatelů brněnských univerzit*

Návštěvníkům Památníku písemnictví se představí nakladatelství čtyř brněnských univerzit.

TRVAJÍCÍ VÝSTAVY

27. listopadu 2014 — 14. června 2015, *Host do domu — Sen o svobodě*

Téměř naplněný sen o dokonalém literárním časopise. Připomenutí slavné éry 60. let minulého století a její reflexe na stránkách bezmála legendárního titulu, který vycházel v Brně. *Host do domu* očima svých tvůrců, přispěvatelů, pamětníků a také čtenářů.

18. března — 10. května 2015, *Petr Čermáček: Ohniště*

Původní nápad na improvizovanou krátkodobou výstavu se v inspirativních prostorách benediktinského kláštera neočekávaně proměnil v představení průřezu několikaletou výtvarnou aktivitou Petra Čermáčka. Ve vitrínách, na zdech a na výstavních panelech představuje autor především svou grafickou tvorbu.

23. dubna — 4. října 2015, *Loutky nikdy nespí*

Profilová výstava roku 2015 zaměřená na zpřístupnění odkazu moravského loutkářství nejmladší generaci čtenářů a diváků. Dne 29. dubna byl zahájen doprovodný program k výstavě, určený především dětem předškolního a mladšího školního věku.

Otevírací doba Památníku písemnictví v měsíci květnu

1. a 8. května (pátek) — otevřeno od 9 do 17 hodin (od začátku května do konce září otevřeno do 17 hodin, poslední prohlídka od 16 hodin).

GENIUS LOCI — JUNDROV

... v poslední době vešel do literatury v podobě názvu sbírky poezie malíře a básníka Petra Veselého. K němu se — zcela nezávisle a prakticky ve stejné době — přidali i další dva spolurodáci: autor tohoto textu básněmi ze svých sbírek a výtvarnice Karla Hanušová svou fantastickou pohádkou *Hajundija*. Čím tato obec, roku 1919 připojená k Brnu, tak inspiruje? Určitě už svou polohou: jako v přírodním amfiteátru pozvolna klesá ze svahu tří kopců dolů k řece Svratce. Kdysi mě udivilo, že tyto vrchy mají své názvy — na rozdíl od pradávno pojmenované řeky, která tu tvoří mírný oblouk na své cestě od Bystrce dále k Pisárkám. Přes Svratku vedl od roku 1900 most zvaný Karlův, který zničili na konci války Němci. Vedle jeho trosek vyrostla širší dřevěná lávka; jako kluci jsme z ní skákali do vody. Až v 60. letech byl na původním místě postaven most nový. Vedle něho shlíží na řeku vyhlášená hospoda *Na Píavě*, pojmenovaná tak veterány italských bojů za 1. světové války. Chodil tam se svými přáteli Petr Bezruč. Jiný básník zase napsal ve slavné básni, že na protějším „teskném“ břehu „temné“ řeky Svratky „kvete rozrazil“ a „roste nízká tráva“...

Kdysi se v Jundrově pěstovalo víno, ale koncem 19. století vinice zničil révokaz. Na víno odkazuje už jen znak obce: vinařský kosíř a dva hrozny. Dokonce ani žádná ulice se nejmenuje Vinařská či Hroznová; a to se tu deset ulic jmenuje po stromech a další po šeríku, rozmarýnu a kopretinách. V mé mysli ta vůně zůstává a věci rostou. Jen lidé se zmenšují.

Michal Žák

SETKÁNÍ NAD ODKAZEM ČASOPISU HOST DO DOMU

Symposium, kolokvium, workshop, seminář, konference, rozprava... Čím více příbuzných slov, tím více významů, zabarvení, příznaků a výkladů. Princip však zůstává stejný. Na jednom místě zazní několik názorů na dané téma a bude možno (bude to vhodné, potřebné, hodí se) reagovat, poslouchat, dělat si poznámky a (hlavně) neusnout!

Dne 20. května 2015 bude v Památníku písemnictví na Moravě diskutováno téma: *Host do domu* — Literát versus redaktor. Nejprve si hosté spolu s ostatními účastníky od 9 hodin prohlédnou výstavu o téměř dokonalém literárním časopise. Expozici, zahrnující stovky fotografií, dobových dokumentů a rekonstrukci „hostovského“ redakčního stolu, nově rozšířil oddíl věnovaný Janu Skácelovi. Poté se všichni pohodlně usadí na nepříliš pohodlné židle k pomyslnému kulatému stolu a zkusí zhodnotit, čím *Host do domu* přispěl do tuzemské kulturní publicistiky. Zvláště vítány budou myšlenky, postihující přesah a podnětnost minulé redakční práce pro současné psaní o knížkách, divadle, filmu i výtvarném umění včetně blogů. O vzpomínky i kritické výhrady vůči aktuální mediální praxi byli požádáni pamětníci z redakce *Hosta do domu* a jejich doboví spolupřevatelé. Nepůjde o ryze odborné a čistě vědecké jednání, více než cizí slova budou preferovány živé postřehy. Organizátoři nezanedbají ani společenský rozměr tohoto výjimečného setkání vzácných hostů. Vedle hlubokých zážitků bude hlavním výstupem z jednání sborník, jehož výslednou podobu určí kvalita na místě pořízeného zvukového a obrazového záznamu. (bor)

NA KAŽDOU NEMOC ROSTE BYLINA

Víte, jaké rostliny doporučoval v 9. století pěstovat otec klášterního lékárenství Walafrid Strabo? Věděli jste, že nejstarší český tištěný herbář Jana Černého doporučuje (zcela vážně) jako univerzální protijed rozemletý roh jednorozce s šafránem? Čím se při rituálech mazaly čarodějnice, aby jim to pořádně létalo? A jak se dnes vyrábí rostlinné extrakty? Pokud vás tyto otázky zaujaly a nejste si čirou náhodou jisti odpovědí, zavítejte od 7. května na výstavu Na každou nemoc roste bylina do Památníku písemnictví. Jejím cílem je uchopit odvěký fenomén bylinek a bylinkářství z různorodých kulturních úhlů. Samostatná témata tvoří klášterní lékárny, staré tištěné herbáře, vědecký pohled na tuto problematiku, lidová slovesná kultura, magie a také letmý pokus o načrtnutí obrysů bylinkářství v dnešní době. Spatřit budete moci například originály nejstarších českých herbářů (Černého a Mattioliho), Galénovy, Paracelsovy a Avicennovy spisy nebo vlastnoruční zápisky rajhradského lékárníka, benediktina Josefa Ringhoffer. Bylinkářství z odborného konce pak přiblíží historické vybavení lékárny z 19. století (včetně homeopatik!) a herbářové doklady z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. Děti

se mohou těšit na interaktivní prvky, které navrhla a s kolegyněmi realizovala Jana Poláková z Památníku písemnictví. Největší lákadlo nakonec: předsálí i celá Malá galerie ožijí díky bylinné floristické instalaci Bronislavy Záděrové, pedagožky Střední zahradnické školy v Rajhradě. Současně v Památníku proběhne repríza panelové výstavy Herbář Masarykovy univerzity, laskavě zapůjčená Mendelovým muzeem v Brně. (jd)

3 otázky pro Antonína Přídala

1. Jste člověk několika profesí — překladatel, pedagog, publicista, spisovatel. Které z těchto povolání Vás osobně nejvíce naplňuje?
Myslím, že schopnost a potřeba vlastní literární tvorby je dobrým vkladem pro překládání, novinářinu i učitelství. Nemusí být pro tyto činnosti podmínkou, ale umožňuje orientovat se lépe v jazyce, v různých způsobech vyjadřování i v lidské psychice. Inspiruje a koriguje. I když, jak je vidět, sama o sobě mi často nestačila. Ale bez ní bych to nebyl já.
2. Překlad kterého díla Vám činil největší potěšení?
Nejvíc rozpustilé radosti mi přinesla mnoholetá práce na překladu Rostenova humoristického románu *Pan Kaplan má stále třídu rád*. Ale nejsilnější radost tichá a hluboká mě čekala u překladu knihy, kterou považuji za jeden z vrcholů prózy 20. století. Byl to román Australana Patricka Whitea *Strom člověka*.
3. Na čem v současné době pracujete?
Právě jsem dokončil práci na své čtvrté a zřejmě poslední sbírce básní *Zpovědi a odposlechy*.

Antonín Přidal (* 1935) studoval anglistiku a hispanistiku na Masarykově univerzitě, v 60. letech působil v literárně-dramatické redakci Čs. rozhlasu v Brně a spolupracoval s časopisy *Host do domu* a *Světová literatura*. Dalších dvacet let se věnoval převážně překládání poezie, prózy a dramát z angličtiny a španělštiny. Od roku 1990 vyučuje na Divadelní fakultě JAMU.

KOUZLO NECHTĚNÉHO

„Kouzlo nechtěného je, když na sebe narazí věci nesouměřitelné a nesouladné a jejich srážka zajiskří zvláštním kouzlem, ne oslnivým, ale překvapivým, protože je nikdo neohlásil, nenarafičil ani nenacvičil. Prostě je tu, ačkoli místo něj se mělo a chtělo dosáhnout dojmu zcela odlišného.

Rubriku s názvem Kouzlo nechtěného založil Jan Skácel v lednovém čísle 13. ročníku *Hosta do domu* (1966). S novou rubrikou jsem začal vypomáhat také já a po čase mi Skácel svěřil její redigování. Ke svému velkému potěšení jsem se o Kouzlo nechtěného staral až do jara 1970.“

Z předmluvy Antonína Přídala ke knize Kouzlo nechtěného.

MORAVSKÁ NAKLADATELSTVÍ SE PŘEDSTAVUJÍ

Nejstarší na Moravě vytištěnou knihou jsou *Statuta synodalia ecclesiae Olomouensis* (*Synodální statuta olomouckého biskupství*) dohotovená 7. října roku 1486 v brněnské tiskárně Konrada Stahela a Mathiase Preinleina. Toto první moravské nakladatelství v moderním slova smyslu vydalo dohromady 23 prvotisků, z nichž nejvýznamnější *Chronica Hungarorum* nese vročení 1488 a je ilustrovaná 42 dřevořezy. Za drobnou poznámku jistě stojí, že první pražská inkubálie obsahuje „až“ letopočet 1487. Nutno ovšem přiznat, že zmíněné brněnské prvotisky jsou vesměs psané v latině a němčině, což lze odůvodnit politickou příslušností tehdejší Moravy k Uhrám. Za první česky psané moravikum se přitom pokládá nedochovaný spis s názvem *Listové pana Jana Dubčanského neb Habrovanského Bratřím boleslavským posláni i také jejich odpovědi zase psané*, který vytiskl Kašpar Aorgus (Neděle) roku 1527 v Prostějově. Pak už se tiskařské stroje prakticky nezastavily. Nikdo zatím nespočítal, kolik vlastně knih Morava vložila do světového literárního pokladu. A byl by to, věru, nesnadný úkol, protože každý rok přibývá pořádná řádka nových svazků. Objemem produkce totiž nejedno z dnešních nakladatelství konkuruje i věhlasnému humanistickému centru Jednoty bratrské v Ivančicích a Kralicích.

Památník písemnictví na Moravě svým výstavním cyklem Moravská nakladatelství se představují, mapuje aktuální knižní produkci v okruhu své působnosti. Prvním v řadě bylo nakladatelství Host, po něm následovala historická Koliba, ostravský Repronis, střídaný značkou Barrister & Principal. V minulém roce se v Rajhradě prezentovala Kniha Zlín. Se záměrem poněkud zkrátit řadu čekatelů se letos představí hned čtyři nakladatelské domy. Příležitost pochlubit se návštěvníkům Památníku svými knižními počiny i edičními plány dostává čtyřlístek brněnských univerzit. Spojuje je nejen cílená podpora vědy a umění, ale také zrod knih, z nichž mnohé sluší přívlastek s předponu nej... Konkrétně se jedná o Janáčkovu akademii múzických umění v Brně a její Ediční středisko, Vydavatelství Mendelovy univerzity v Brně, Nakladatelství MuniPress, které je součástí Masarykovy univerzity a konečně Vysoké učení technické v Brně zřizuje Nakladatelství VUTIUUM. Výstava s názvem Na návštěvě u nakladatelů brněnských univerzit bude v Památníku přístupná od 21. května do 4. října. (bor)

STŘÍPKY... O BEZOBRATRECH

Kapelu založili v roce 2004 v Brně Pavel Císařík, Marek Gonda a Honza Glembek. Všechny tři od počátku spojovalo nadšení pro výrobu lidových píšťal, koncovek a fujar. Odtud také název Bezobratři — všechny tyto hudební nástroje byly vyrobeny z černého bezu. Skupina, která během let postupně obměňovala svoje složení, vychází především z kořenů moravské a slovenské lidové hudby, ale zároveň se snaží přistupovat k ní otevřeně a nestrojeně, vnášet do ní kus sebe sama. Bezobratři se nevyhýbají ani vlastní tvorbě, byť je lidovostí výrazně inspirovaná. Dosud vydali tři alba — *BezCeler* (2007), *Bezobav* (2010) a *Desátý den v trní* (2014).

Prostory benediktinského kláštera v Rajhradě jsou rekonstruovány pro Památník písemnictví na Moravě (Muzeum Brněnska) s pomocí finančních prostředků Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

Muzeum Brněnska
PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Literka, Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Kláster 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
Odpovědný redaktor: Libor Kalina
Redaktor: Petra Pichlová
Vychází jedenáctkrát ročně, číslo 5, ročník 9, 26. 4. 2015
MKČR E 21218
www.muzeumbrnenska.cz
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257